

O NACEMENTO DA INTERPRETACIÓN DE CONFERENCIAS

Silvia Mascuñán Tolón
Universidade de Vigo

Baigorri Jalón, Jesús. 2004. *De Paris à Nurembergh: Naissance de l'interprétation de conférence*. Ottawa: Presses de l'Université de l'Ottawa.

Tal e como indica o seu título, esta obra recolle un período histórico amplo (1919-1945) e sobre todo convulso e creativo, tanto polos propios acontecementos, guerras, posguerras etc, coma pola necesidade de dialogar, comunicar e crear institucións para este fin. Polo tanto, o percorrido que nos ofrece o presente ensaio permítenos observar o nacemento e/ou o asentamento dunha profesión fundamental para a dimensión internacional das comunicacións. A descrición do contexto histórico e ideolóxico, da relación entre os distintos interlocutores, intérpretes con interpretados e oíntes, oradores con oradores, intérpretes con outros intérpretes e profesionais, da selección e formación destes, da súa orixe, do seu perfil, das condicións de traballo, da lealdade cara ó discurso e cara ó orador, permite internarnos, por medio de experiencias e situacións reais no mundo da teoría e da práctica da interpretación; desta forma ilústrase, por medio de exemplos concretos, elementos teóricos que, na súa maior parte, seguen formando parte da reflexión e da investigación tanto do proceso coma do produto da interpretación, así como do ensino da teoría e da práctica da mesma. A teor disto, debo dicir que a formación en Historia de Jesús Baigorri canda a súa experiencia profesional como intérprete permítenos obter información senlleira a través dunha lectura fluída e dinámica sen caer na enumeración tediosa de datas e biografías, técnicas e modalidades de traballo.

Podemos sinalar algúns destes elementos que observamos tanto na parte máis teórica ou descritiva coma nos comentarios, testemuños e reflexións dalgúns dos implicados, usuarios ou profesionais da interpretación como:

- técnicas de interpretación,
- selección dos intérpretes,
- formación dos intérpretes,
- condicións de traballo físicas, temporais e espaciais,
- técnicas de traballo,
- documentación,
- relación co cliente,

- produción do discurso interpretado,
- avaliación do produto: o discurso interpretado,
- rivalidade entre tradución e interpretación e posteriormente entre interpretación consecutiva e simultánea.

Estes elementos son, na súa maior parte, recorrentes na investigación, e ás veces custa explicarllelos ós estudantes sen utilizar exemplos concretos, algunha “anécdota” ou experiencias prácticas que neste caso nos ofrece o autor, sobre todo cando tratamos a práctica profesional da interpretación.

A personalidade dos distintos participantes nas reunións internacionais e a súa influencia no propio proceso interpretativo tanto dos interlocutores coma do propio mediador (isto é, o intérprete) pódese observar desde un enfoque teórico nos capítulos máis técnicos sobre criterios de formación e selección, así como a partir dos testemuños directos e indirectos sobre o proceso e o produto da interpretación. Este dinamismo na descrición tamén se retransmite a través dos distintos capítulos, algúns máis históricos, outros máis descritivos, técnicos ou máis centrado nas persoas.

Da mesma maneira, obtemos información histórica sobre a xénese da creación de institucións internacionais, as negociacións internacionais, as negociacións internas e todo o barullo político e lingüístico, que xa coñecemos pero que percibimos desde outro enfoque máis práctico e humano. Deste xeito vemos bosquexarse a necesidade de deseñar unhas ferramentas que permitan unha comunicación interlingüística áxil e eficaz, onde desaparece a supremacía dunha lingua, e na que o elemento integrador é o intérprete. E do intérprete en consecutiva, figura visible e de renome durante ese período histórico, omnipresente na lectura do ensaio, ofrécenos un sucinto perfil biográfico onde podemos recoñecer os nomes de autores dos primeiros manuais e libros que tratan da teoría e da práctica da interpretación e descríbennos como se vai diluíndo nun equipo cada vez máis amplo, con máis combinacións lingüísticas e recursos técnicos e termina pechándose nunha cabina nun total anonimato.

A este respecto, parécese interesante a inclusión dunha referencia pouco coñecida sobre a achega de Jesús Sanz, profesor na *Escuela Normal* de Lleida que, a partir do testemuño de vinte intérpretes, elabora en 1931 un estudo sobre o mercado laboral, as súas condicións e esixencias, as técnicas de traballo, abrangendo deste xeito practicamente todos os eidos da interpretación. Trátase dun traballo bastante completo que recolle varios dos aspectos que se estudarán posteriormente en investigacións experimentais e observacionais así como a proposta da creación de escolas especializadas que culminarán na posta en marcha das actuais facultades de Tradución e Interpretación.

O capítulo sobre os intérpretes dos ditadores revélanos outra faceta interna deste período histórico, a faceta lingüística que unha vez máis esixe a presenza de intérpretes. Estes intérpretes teñen unha responsabilidade enorme

debido á delicadeza dos asuntos tratados e á personalidade dos interlocutores, igual cós seus compañeiros intérpretes de homes de Estado e dirixentes mundiais, e deben responder do seu traballo durante o mesmo e ás veces, incluso, posteriormente, cando caen as ditaduras. Unha vez máis, os testemuños directos e indirectos acerca da figura destes intérpretes describennos os sentimentos e a ansiedade que podía inspirar o feito de ter tal responsabilidade. No caso da interpretación de personalidades, que á súa vez dependen deles e deben confiar na súa correcta retransmisión das distintas intervencións, a cuestión da confianza, da lealdade inherente a todo intérprete, adquire maior importancia e lévanos á reflexión da fidelidade aínda debatida hoxe en día: ¿é o intérprete o dobre do orador? Unha vez máis, na resposta, o contexto, a situación, a personalidade e a ideoloxía dos participantes no acto comunicativo, interlocutores e intérpretes serán os que leven ó intérprete a tomar as decisións adecuadas. E ás veces, quizais se equivoque.

Xorde daquela un novo elemento de reflexión: ¿debe o intérprete corrixiu os erros do orador? A descrición dunha situación en que o intérprete corrixiu ou interpretou mal un erro ou o que el creu ser un erro do orador permítenos presentar un exemplo real e práctico, (e ademais protagonizado por un dos “grandes intérpretes”) de varios interrogantes que nos formulan os estudantes: ¿debe intervenir o intérprete? ¿debe responder á súa intuición? ¿debe permitir que a información recibida sexa distinta dependendo do idioma de recepción? E aínda presenta outro interrogante: ¿pode un ónnte, intérprete ou non, describir o que pasou na mente do intérprete cando corrixiu ou se equivocou? E neste caso o autor quizais cometeu un erro moi común: intentar explicalo sen ter a versión do intérprete, que incluso ás veces nin sequera é consciente da súa elección. É difícil intuír e tirar conclusións ó caso e durante algún tempo os investigadores en interpretación mantiveron algunha polémica sobre a intuición como criterio de investigación.

Os testemuños inclúen a descrición das condicións de traballo tamén mencionadas de forma máis teórica en varios capítulos. Situacións ás veces extremas que inclúen ata unha estratexia para que o intérprete poida comer ofrécennos, malia parecer unha anécdota, unha visión real máis persoal do exercicio desta profesión. En efecto, o intérprete ten que estar en todas as situacións con necesidade de mediación interlingüística e cultural, e a interpretación na mesa, as comidas de traballo o os brindes son contextos habituais do oficio e forman parte da formación en interpretación consecutiva de conferencias.

En todo o ensaio, como xa comentei, o autor achéganos información sobre as técnicas de interpretación empregadas, hoxe en vigor, a súa evolución e adaptación parella ó progreso da tecnoloxía, que traballa ó servizo das necesidades da humanidade. Trátase neste caso de necesidades de comunicación que requiren o manexo de todas as técnicas de interpretación consecutiva longa, curta, *chuchotage*, tradución á vista, interpretación telefónica, con

relais ou sen el, en inversa e en directa para chegar finalmente á técnica de interpretación simultánea. Baigorri descríbenos por medio de experiencias e citas directas as técnicas de traballo utilizadas polos intérpretes, a súas estratexias: toma de notas, sínteses, interpretación literal e tradución a vista, a súa necesaria adaptación ó contexto do seu traballo tanto temporal e espacial como as combinacións lingüísticas utilizadas, ademais das interferencias, dificultades, dúbidas e erros que pode encontrar no exercicio do seu traballo, das súas reaccións e a dos seus óntes.

Por outra parte, e como algo inherente a todo o novo, as dúbidas, as expectativas e as reaccións dos implicados como tribunais de selección, candidatos, interlocutores, oradores, óntes, intérpretes, técnicos, cada quen no seu ámbito, conscientes ou non da súa participación nun fito da historia do século XX vista desde un enfoque diferente, no que se une o práctico e o técnico co ideolóxico: é dicir, cómo organizar eficazmente a comunicación interlingüística nun contexto con proxección internacional. O momento cume prodúcese durante os procesos de Nüremberg onde se fixo imprescindible e visible a celebración pública duns xuízos internacionais con varias combinacións lingüísticas que podían dificultala.

O capítulo sobre a interpretación durante o proceso de Nüremberg retoma todo o anteriormente descrito canda a algunhas das reflexións dos primeiros capítulos. Nesta ocasión trátase dun proceso que se prevé longo, coa dificultade engadida do uso de varios idiomas. Estas novas necesidades de comunicación e os avances tecnolóxicos levan a que se opte por utilizar outra vez, mellorándoa, xa que os primeiros intentos non daban bos resultados, a interpretación simultánea. As reticencias dos intérpretes de consecutiva, causada en parte pola perda da súa visibilidade e polo tanto do seu recoñecemento público así como por cuestións técnicas que inspiran dúbidas ante os posibles resultados desta técnica e o pouco tempo e o desexo de reciclarse e prepararse levan á procura doutros candidatos para desenvolver a nova modalidade.

Ó tratarse dunha técnica nova de interpretación, tense pouca ou ningunha información sobre as capacidades requiridas e cales son os candidatos axeitados que por falta de tempo non poderán formarse debidamente ante a inminencia dos xuízos. Unha vez máis, podemos visualizar a urxencia da situación, as necesidades de adaptarse ó contexto, as reflexións que cada un no seu ámbito fai sobre a súa participación no proceso, desde a selección dos candidatos, a súa preparación, a súa formación, as súas necesidades en documentación... ata a produción final, o discurso interpretado, reflexións todas elas aínda actuais e obxecto de estudos e proxectos de investigación tanto experimental como observacional e en fin, suxeitos de teses doutoramento.

O nacemento desta nova profesión supón a democratización das comunicacións: as técnicas e modalidades adáptanse ás necesidades temporais, espaciais e orzamentarias dos clientes. Tamén podemos comprobar a democratización no ámbito dos intérpretes que a través dunha formación, agora

universitaria, teñen acceso á profesión e pasan a traballar de forma anónima e por outra parte e, quizais debido a iso, ten a un número cada vez maior de mulleres entre os seus profesionais. Ademais, as linguas adquiren, dentro dunha reunión internacional, o mesmo estatuto e están xa en situación de igualdade.

O asentamento e a evolución desta profesión esixen tamén a adaptación e a reciclaxe dos intérpretes profesionais e dos profesores de interpretación que deben atender as necesidades do mercado de traballo. Tal e como podemos observar en cada páxina do ensaio, son esas necesidades as que, coa colaboración da tecnoloxía, levan a perfeccionar un método que permite traballar sen que a lingua sexa un obstáculo, e esixen por cuestións económicas o mellor servizo nas mellores condicións, sen esquecer que este mercado se ampliou a un marco que vai máis aló das institucións internacionais e por iso esixe respostas prácticas para o seu ámbito.

Este libro paréceme unha excelente contribución á historia da interpretación, unha boa introdución á historia contemporánea da interpretación de conferencia, con datos minuciosamente recollidos e distribuídos, intercalados con experiencias e testemuños persoais, desde todos os ámbitos que abranguen o proceso interpretativo, de xeito que a fluidez e a visualidade presentes nas súas páxinas permiten revivir eses momentos tan intensos de nosa historia, como europeos e como intérpretes.

